

BANK INWESTYCYJNY
Departament
Ekonomiczny i Planowania

Warszawa, dnia 15 listopada 1950 r.

ZAGADNIENIA GOSPODARCZE

w świetle prasy i literatury ekonomicznej zagranicznej

Nr 21
Rok V

S p i s r z e c z y:

I. ONUFRIEW

Budownictwo przemysłowe, a zadania architektów radzieckich

Narada nad zagadnieniami architektury w przemyśle.

Architektura i Stroitelstwo
Nr 5/1950.

Architektura i Stroitelstwo
Nr 5/1950.

I. UNUFRIEW

BUDOWNICTWO PRZEMYSŁOWE A ZADANIA ARCHITEKTÓW
RADZIECKICH.^{x)}

Współczesny stan budownictwa przemysłowego w ZSRR, potężnym mocarskiem przemysłowym, stanowi rzący kontrast z budownictwem, jakie miało miejsce w Rosji przedrewolucyjnej, a także w porównaniu ze stanem głębokiego kryzysu, który przeżywa cała obecna gospodarka państw kapitalistycznych.

Niewidziane w historii ludzkości twórcza działalność narodu radzieckiego, który potrafił pod kierunkiem partii komunistycznej w tak krótkim czasie zbudować i opanować tysiące nowych fabryk i zakładów, potężnych systemów energetycznych, hydrotechnicznych i innych skomplikowanych inżynierskich urządzeń, wprowadziła zasadnicze zmiany w geografii gospodarczej naszego państwa. W nowych i w licznych rekonstruowanych przedsiębiorstwach zaczęto budować nieprodukowane uprzednio w Rosji maszyny, mechanizmy i wyposażenie, przewyższające najlepsze wzory zagraniczne, stworzone nowe gałęzie przemysłu, jakich nie знаła przedrewolucyjna Rosja. Dokonano w naszym kraju wielkiego przewrotu ekonomicznego, warunkującego budowę socjalizmu.

Wspaniałe budownictwo, jakie rozwinęło się w naszym kraju w okresie przedwojennych stalinowskich pięciolatek, obejmowało wszystkie strony życia społeczeństwa radzieckiego. Wokół побudowanych i zrekonstruowanych fabryk stworzono dziesiątki nowych miast, a w ich liczbie takie, jak Magnitogorsk, Komsomolsk n/Amurem, Tkwarozeli, Prokopiewsk i wiele innych. Setki zapadłych poprzednio osiedli zamieniono w wielkie miasta, wyposażone we wszystkie elementy wzorowych urządzeń i obsługi komunalnej, we współczesne środki komunikacji i łączności, w szkoły, kluby, teatry, szpitale, ogrody i parki.

Uległy przeobrażeniu również i nasze stare wielkie miasta; o nich to właśnie tow. Stalin powiedział na XVII zjeździe partii: "Zmieniło się oblicze naszych wielkich miast i prze-

^{x)} Architektura i Stroitielstwo Nr 5/1950

myowych centrów. Niedawnioną cechą wielkich miast w kraju były burzuażyjnych są dzielnice ubogich, tak zwane dzielnice robotnicze na przedmieściach, stanowiące nagromadzenie ciemnych, wilgotnych, w większej części piwnicznych, nawiąże zrujnowanych poręczeń, gdzie zazwyczaj znajduje przytułek biedota, gnieździąca się w brudzie i przeklinająca swój los. Rewolucja w ZSRR doprowadziła do tego, że dzielnice ubogich u nas zniknęły. Zastąpiły je nowo zbudowane, ładne i jasne dzielnice robotnicze, przy tym w wielu przypadkach dzielnice te wyglądają u nas lepiej niż centrum miast".

W procesie uprzemysłowienia kraju odbywała się zasadnicza reorganizacja i doskonalenie przemysłu budowlanego.

W procesie realizacji pięciolatek stalinowskich rozproszone poprzednio spółdzielnicie budowlane i indywidualni robotnicy zostali połączeni w doskonałe kolektywy czynnych przez cały rok przedsiębiorstw budowlanych.

Do budownictwa wciągnięto nowe kadry. Ilość robotników budowlanych w latach pierwszej pięciolatki wzrosła przeszło sześciokrotnie. Gwałtownemu ilościowemu wzrostowi kadr budowlanych towarzyszył wzrost ich zawodowego poziomu, opanowanie nowych rodzajów produkcji budowlanej; zjawiło się wiele nowych specjalności budowlanych, związanych z udoskonaleniem organizacji pracy, opanowaniem nowej techniki i nowych metod w budownictwie. Nastąpiło przejście z budownictwa sezonowego na budownictwo całoroczne. Budownictwo zostało wyposażone w pierwszorzędną technikę. Udoskonalono również organizację i formy kierownictwa budową. Naukowo uzasadnione metody organizacji produkcji budowlanej, planowanie robót na budowach, wprowadzenie łącznych harmonogramów, telefonizacja, sieć dyspozytorów, przy równoczesnej organizacji baz budowlanych i zakładów konstrukcji metalowych gruntownie zmieniły wygląd placów budowy, podciągnęły budownictwo do nowego poziomu, stawiając go w rzędzie czołowych gałęzi przemysłu.

Taki rozwój przemysłu budowlanego byłby nie do pomyślenia gdyby nie towarzyszyły mu odpowiedni wzrost kwalifikacji zasadniczych kadr pracowników budowlanych. Tysiące stachanowców, którzy świetnie opanowali swój fach, wyróżniło się ze środowiskiem

przemysłowych budowli, a wielu z nich zajęto w budownictwie kie-ownicze stanowiska.

Wszystkie te przeobrażenia nastąpiły dzięki codziennej pomocy ze strony Centralnego Komitetu Komunistycznej Partii Bolszewików i osobiście tow. Stalina, obserwującego z uwagą prace budowniczych i pomagającego im w pokonywaniu powstających trudności.

Projektowanie przedsiębiorstw przemysłowych stało się obiektem twórczej działalności wysoko wykwalifikowanych radzieckich specjalistów, pracujących w pierwszorzędnych biurach projektów i w organizacjach naukowo-badawczych.

Architekci radzieccy stworzyli rodzinę szkołę architektury przemysłowej, podnosząc zagadnienie ideowo-artystycznej treści architektury budowli i urządzeń przemysłowych do poziomu żądań, stawianych całej architekturze radzieckiej, podporządkowując różnorodne zadania architektury dominującej idei stalinowskiej troski o człowieka.

Świetlana idea budowy komunizmu, będąca natchnieniem naszych architektów, podnosi radziecką architekturę niezmiernie wysoko ponad cyniczny brak zasad, ordynarny utilitarystyczny i ubóstwo duchowe, stanowiące znamień całej "architektury" w państwach kapitalistycznych, w tym również i "architektury" przedsiębiorstw przemysłowych, które są miejscem najbardziej bezlitosnej eksploatacji mas pracujących.

Naród radziecki słusznie szczyci się zarówno naszymi pałacami kultury, teatrami, budynkami mieszkalnymi jak i takimi wspaniałymi dziełami budownictwa, jak: Dnieproges, Zakłady Budowy Samochodów im. Stalina, Charkowskie Zakłady Budowy Traktorów i wiele innych.

Architekci radzieccy w ścisłej twórczej współpracy z inżynierami i uczonymi skutecznie rozwiązuje najbardziej skomplikowane zagadnienia projektowania socjalistycznych przedsiębiorstw przemysłowych. Opracowano naukowe podstawy planowania zespołów przemysłowych, odpowiadające zadaniom planowej socjalistycznej gospodarki i odzwierciedlające społeczną istotę naszego społeczeństwa i naszego radzieckiego ustroju. Opracowane u nas metody architektoniczno-planowej organizacji terytorium przemysłowego, podzielone na strefy, zasielenienia i wszelkich urzędów kulturalnych są nowej istocie podstawami nauki, której ludzkość poprzednio nie знаła.

Nasi architekci stworzyli nie tylko pełnowartościowe rozwia-

zania generalnych planów przedsiębiorstw, lecz również rozwiązań zespołów całych okręgów przemysłowych. Można wymienić choćby planowanie okręgów przemysłowych: Kemerowskiego, Stalinińskiego, Omsko-Chaliłowskiego, Wyksa -Kulebackiego, Nowo -Tagilskiego, Karagandyńskiego, Czeremchowskiego, Zaporoskiego i całego szeregu innych.

Wyróżniającą cechę tych prac stanowi naukowo uzasadniony podział terenu, kooperacyjne wykorzystanie podziemnych sieci instalacyjnych, energetyki, urządzeń i budowli transportowych jak również i innych elementów obsługi przemysłu. Takie zespolone rozwiązanie zadań planowania jest nie do pomyślenia w państwach kapitalistycznych, gdzie interesy prywatnej własności i drapieżny stosunek do człowieka i przyrody wyklucza możliwość jakiegokolwiek prawidłowej organizacji okręgów przemysłowych.

W radzieckim państwie socjalistycznym stworzono nowe typy budowli przemysłowych, które odpowiadają wymaganiom socjalistycznego społeczeństwa i jego stosunku do pracy. W wyniku olbrzymiej pracy badawczej, dokonanej przez radzieckich architektów i inżynierów w dziedzinie typizacji i standaryzacji elementów i części budynków przemysłowych, stworzono typowe sekcje parterowych i przemysłowych budowli, typowe konstrukcje i wyroby, jak np. przykład składane żelbetonowe i stalowe kolumny oraz belki dźwigarowe, stalowe wiązania i przeloty, żelbetonowe płyty do krycia, świetlikowe i okienne ramy, bramy i t.p.

Robby te pozwoliły budownictwu wyjść na szeroką drogę uprzemysłowienia, przejść na masową produkcję typowych budowlanych wyrobów w wyspecjalizowanych przedsiębiorstwach i ośrodkach budowlanych.

Opracowano bardzo ważny materiał normatywny z dziedziny urządzeń sanitarnych, ochrony pracy, bezpieczeństwa przeciwpożarcowego, planowania, konstrukcji i przeróżnych innych zagadnień z dziedziny budownictwa przemysłowego.

W okresie Wielkiej Wojny Narodowej dojrzałość radzieckiej myśli architektonicznej i technicznej poddana została surowemu egzaminowi, który zdała z honorem. Warunki czasu

wojny wymagały przemianowania do wschodnich krajów o mniejszej liczby zakładów przyśpieszonej budowy w warunkach bardzo trudnych wielu nowych przedsiębiorstw.

Dzięki wykorzystaniu ukrytych rezerw, uproszczeniu dawnych i stworzeniu nowych konstrukcji, jak również dzięki ścisłemu kontakowi projektantów z budownictwem – trudności czasu wojny zostały pokonane, a oddawanie do eksploatacji wielkiej ilości nowych przedsiębiorstw odbywało się w rekordowo krótkich terminach.

W czasie wojny osiągnięto niespotykane dotychczas tempo budowy. Tak np. przykład wielki piec hutniczy w jednym z zakładów wraz z całym należącym do niego zespołem budowlkim – wybudowano i oddano do użytku w ciągu 7 miesięcy. Pierwszą część potężnej walcowni rur zbudowano w ciągu 4,5 miesięcy; wielkie zakłady dieslańskie, składające się z 15 oddziałów, zbudowano i oddano do użytku w ciągu 10 miesięcy i t.p.

W latach Wielkiej Wojny Narodowej znaczna ilość zakładów przemysłowych została zniszczona. Odbudowa ich (a równocześnie zasadnicza rekonstrukcja), rozpoczęta częściowo jeszcze podczas wojny, jest obecnie w zasadzie zakończona.

Na równi z odbudową rozwinęło się również wielkie nowe budownictwo przemysłowe. W ciągu czterech lat' powojennych zbudowano, odbudowano i oddano do eksploatacji 5200 wielkich państwowych przedsiębiorstw przemysłowych.

Powojenny etap budownictwa przemysłowego charakteryzuje nowe osiągnięcia naszych projektowych i naukowo-badawczych organizacji, architektów i inżynierów.

Opracowano nowe typy budynków przemysłowych: "Giętkie" i bezświetlikowe hale, pozwalające na nowym i wyższym poziomie rozwiązywać zagadnienia planowania i organizacji procesów technologicznych w szeregu gałęzi przemysłu, a także polepszyć warunki pracy. Nowe pod względem planowania przestrzennego i konstrukcji rozwiązania, np. obiektów budowy okrągłów, dają możliwość przeprowadzenia na szeroką skalę typizacji elementów budowlanych, a tym samym znacznego uproszczenia budowy i montażu konstrukcji.

Stworzono nowe konstrukcje monolitowych żelbetonowych wypełnien szkieletów i udoskonalono metody wykonania takich wypełnian

w przenośnych szalowaniach. Konstrukcje te, zastosowane w budowie szeregu wielkich hal fabrycznych, mają dużą techniczno-ekonomiczną przewagę w porównaniu z dawnymi stosowanymi; otwierają one również nowe możliwości architektonicznej organizacji przestrzennej hal fabrycznych.

Opracowano konstrukcję szeregu wysokościowych monolitowych żelbetonowych budowli, przy których budowie stosuje się ruchome rusztowanie (wieże węglowe, kominy o wysokości 100.- 150 mtr. i inne).

Nowe efektywne rozwiązania konstrukcji wypełniających z zastosowaniem falistych płyt azbestowo-cementowych gwarantują znaczne zmniejszenie kosztów budowli, oszczędność żelaza i stwarzają przesłanki do zastosowania metod przemysłowych w budownictwie. Dokonane w tej dziedzinie wynalazki pozwoliły stworzyć nowe typy płyt azbestowo-cementowych i zbrojenia, przewyższające tego rodzaju wzory zagraniczne.

Osiągnięcia są wielkie, ale w świetle postawionych przez partię zadań na odcinku budownictwa przemysłowego - osiągnięć masszych nie można uważać za wystarczające.

W historycznym wystąpieniu przed wyborami stalinowskiego okręgu wyborczego Moskwy w lutym 1946 roku tow. Stalin nawiązał generalne perspektywy rozwoju gospodarczego ZSRR na dłuższy okres czasu oraz postawił zadanie olbrzymiego skoku naprzód całej naszej gospodarki w ciągu najbliższych 15 - 20 lat. Olbrzymie zadania, wysunięte przez tow. Stalina w dziedzinie naszego gospodarstwa narodowego, dyktują konieczność zagwarantowania nowego potężnego postępu w budownictwie przemysłowym.

Architekci powołani są do nasycenia tego budownictwa takimi projektami, które odpowiadałyby stale wzrastającym wymaganiom w dziedzinie technologii produkcji, potrzebom naszego narodu w dziedzinie organizacji pracy i bytu oraz wyrobionemu smakowi artystycznemu ludzi radzieckich.

Problemy, stojące przed architektami, związane są z nowym postępem technicznym w dziedzinie przemysłu, z wpojeniem systemu potoczej produkcji i zautomatyzowanego kierownictwa, wymagającym nowych planowo-przestrzennych rozwiązań budynków i budowli przemysłowych.

Wyjątkowo dużego znaczenia nabierają dziś zagadnienia oszczędności, obniżenia kosztów budownictwa, wykorzystania wszystkich ukrytych rezerw, walki z wszelkimi rodzajami przerostami w projektowaniu.

Zagadnienia te poprzednio niejednokrotnie stawały przed nami partia i rząd. W ostatnich latach walka z przerostami i walka o wykorzystanie rezerw we wszystkich dziedzinach gospodarstwa narodowego przybrała formę ruchu ogólnonarodowego.

W dziedzinie budownictwa przemysłowego architekci powinni stać się czołówką tego ruchu i skierować wszystkie swoje umiejętności na stworzenie pełnowartościowych dzieł architektonicznych, których realizacja wymagałaby minimalnego nakładu środków narodowych.

Wykonanie na czas tych zadań możliwe jest tylko pod warunkiem usunięcia istniejących jeszcze u nas poważnych braków w projektowaniu. Wiadomo, np. przykład, że należyty wybór placu do rozmieszczenia nowego przedsiębiorstwa przemysłowego i zwarte rozwiązanie generalnego planu mają duże znaczenie zarówno ze względu na obniżenie nakładów inwestycyjnych, jak i na stworzenie optymalnych warunków pracy przedsiębiorstwa oraz obniżenie kosztów eksploatacji. Rozsądne wykorzystanie terenu pod nową budowę, staranne uwzględnienie wszystkich miejscowych i przyrodzonych warunków, współwykorzystanie z innymi przedsiębiorstwami danego okręgu podziemnych sieci instalacyjnych, urządzeń transportowych i zasobu mieszkań mogą zapewnić znaczne obniżenie kosztów budowy.

A tymczasem w praktyce spotykamy się niekiedy z nieumiejętym rozwiązyaniem tych ważnych zagadnień. Przytoczymy pewne przykłady.

W generalnym planie Sterlitamackiej fabryki sody, wykonanym przez "Hyprochim", stacja rozrządowa była błędnie rozplanowana, co prowadziło do znacznego powiększenia ^{długości} linii kolejowych. W planie generalnym zignorowano możliwość wspólnego z sąsiednim zakładem zaopatrzenia w energię cieplną i wodę. Przy odpowiedzialnym stosunku projektantów do tego zagadnienia odpadłaby konieczność zbudowania oddzielnych cieplno-energetycznych central i sieci wodnej, można byłoby znacznie skrócić długość sieci i zmniejszyć koszty budowy o 10 mil. rb.

Projekt transportu kolejowego w jednym z okręgów przemysło-

wych rozwiązyano bez uwagi pod uwagę możliwości kooperacji zakresie urządzeń transportowych. W wyniku kontroli projektu udało się znacznie zmniejszyć koszty budowy, wydajnie ograniczyć przewoz ładunków i zapobiec zniszeniu 300 domów mieszkalnych.

Dokonany w swoim czasie przegląd planów generalnych dużych kombinatów chemicznych pozwolił w jednym z projektów zmniejszyć przestrzeń zaburkowanych dróg o 30 tys. m², a w drugim ilość robót ziemnych o 50 tys. m³, dzięki bardziej racjonalnemu rozplanowaniu pionowemu.

Można przytoczyć szereg innych przykładów, wskazujących, że poszczególni architekci i inżynierowie, poświęcając jeszcze zbyt mało uwagi wyborowi miejsc budowy i ostatecznemu rozwiązaniu planów generalnych, dopuszczają do przerostów.

W szeregu projektów zakładów metalurgicznych, wykonanych przez "Gipromez", przewidziano budowę mnóstwa niewielkich budynków o remontowo-pomocniczym przeznaczeniu. Tymczasem byłoby bardziej celowe połączenie tych budynków w bloki, zmniejszając znacznie powierzchnię hal-fabrycznych, pomieszczeń użytkowych, sieci obsługi i t.p. W projektach poszczególnych oddziałów produkcyjnych tychże zakładów znajdujemy elementy eklektyki, przebijającą w nich tendencję autorów do pozbawionego smaku zdobictwa. Tak np. przykład lekkie ściany zazwyczaj cementu "wzbogacono" fragmentami dywanowej murarki ze skomplikowaną ornamentacją, z pilastrami. Ściany, wyłożone azbestowo - cementowymi płytami, koronuje się na wysokości około 20 mtr. gzymsem ceglany, ułożonym na metalowej konstrukcji nośnej dachu.

W projekcie stacji telefonicznej jednej z fabryk, wykonanym przez biuro projektów "Giprostał", przewidziano dużą ilość zbędnych pomieszczeń. Budynek ozdabiono czterokolumnowym portykiem, zupełnie niepotrzebnym przy tak skromnym pomieszczeniu służbowym.

Zaznajomienie się z szeregiem projektów budynków dyrekcji zakładów i innych budynków, należących do zespołu, położonego na zewnątrz fabryki, prowadza do wniosku, że niektórym architektom brak poczucia miary. Zwłaszcza częste są wypadki nieprzenysłanego zastosowania elementów dekoracyjnych. Z reguły zbyt obfite stosaowanie różnych dekoracyjnych wieżyczek, portyków, kolumnad i t.p. pokrywa brak prawdziwej sztuki architektonicznej. W rezultacie, nie bacząc

na duże koszty, częstotnie nie otrzymujemy pełnowartościowych architektonicznie budynków. Podobne przypadki świadczą nie tylko o lekceważeniu przez autora kwestii oszczędności, ale i o niedostatcznym poziomie zawodowym umiejemności.

Obserwuje się i drugą ostẶecznosć - nadmierny ascetyzm, nie do zniesienia zwyczaju w architekturze potężnych, decydujących obiektów na terenie budowli przemysłowych.

Do architekta nalezy decydująca rola w dziedzinie zagwarantowania wysokiej jakości budynków przemysłowych i budowli pod względem planowości i architektury. Dlatego też architekt ponosi szczególną odpowiedzialność za pełnowartościowe rozwiązanie projektu.

Ujednolicenie typów i standaryzacja elementów budynków i budowli stanowią podstawę do organizacji masowej produkcji wyrobów budowlanych i do wpojenia przemysłowych metod prowadzenia robót. Mamy nie mało osiągnięć w tej dziedzinie. Jednakże szereg biur projektów, pracujących głównie nad obiektami przemysłu metalowego, chemicznego, spożywczego i lekkiego, nie poświęca jeszcze należyej uwagi tym zagadnieniom. W projektach spotyka się nieuprawiedliwoną różnorodność w rozmiarach klatek schodowych, w wysokości pomieszczeń, i t.p.

Zaznajomienie się z projektami fabryk przemysłu chemicznego wykazało, że dla poszczególnych fabryk ilość typowych rozstawów słupowych wynosi dla oddziałów bezdźwigowych 36, dla wyposażonych w dźwigi - 22, ilość zaś typowych wymiarów wysokości wynosi dla wielopiętrowych budynków 33, dla jednopiętrowych caś 20. Zbędność takiej ilości wymiarów typowych jest oczywista.

Pstrokacizna w wyborze zasadniczych budowlanych parametrów budynku charakterystyczna jest nie tylko dla zasadniczych hal fabrycznych przedsiębiorstw przemysłu chemicznego, lecz i dla budynków pomocniczych. Na przykład dla oddziałów mechanicznych i obróbki drzawa nie rzadko stosuje się tak niestandardyzowane wymiary klatek i rozstęp kolumn, jak 13,0; 9,5; 8,6; 7,35; 7,0 m i t.d.

Tego rodzaju pstrokaciznę zasadniczych parametrów budynków można wyjaśnić nie tyle specyficznymi właściwościami produkcji, co słabą pracą poszczególnych technologów i architektów, którzy

nie potrafią pokazać kolektywem, proje tującym budynki pro uk-
cyjne.

Architekti m. i. jeszcze pracują nad stworzeniem przemysłowych typów konstrukcji wypełniających, które można by łatwo i szybko montować na terenie budowy. A tymczasem istnieją nowe efektowne rozwiązania konstrukcji grodzących, które zbyt powoli wprowadza się do budownictwa.

Do niedawna bardzo słabo zaszczepiano w praktyce budowlanej grodzące konstrukcje z płyt falistych azbestowo-cementowych, po- mimo wynikającej stąd oczywistej oszczędności. Przejawiła się w tym niedopuszczalna w radzieckich warunkach bierność, a w poszczególnych przypadkach poprostu konserwatywny stosunek do nowości i obawa tej nowości. Niektórzy towarzysze uważają, że każda nowa konstrukcja powinna być doprowadzona do doskonałości w warunkach laboratoryjnych, a dopiero potem zastosowana na budowie w terenie. A tymczasem tylko w warunkach praktyki, tylko przy zastosowaniu i sprawdzeniu konstrukcji w praktyce można ją rozwijać i ulepszać. Partia i rząd uczyły i uczą nas śmiałego stoso- wania w praktyce nowych postępowych rozwiązań, energicznego i aktywnego poparcia cennych poczynań.

Jedno z ważniejszych zagadnień w architekturze przemysłowej stanowi jakość techniczna wmoszonych budynków i budowli, która daleco jeszcze nie odpowiada stawianym jej wymaganiom. Niedociągnięcia te są w znacznej mierze spowodowane słabym i nieregularnym autorskim nadzorem, brakiem ścisłe reglamentowanych praw i obo- wiązków autorów projektów na budowie. Z powodu słabego nadzoru autorskiego częste są znaczne odstępstwa od projektów i pogorsze- nie jakości budowli.

Jest rzeczą niedopuszczalną, aby działalność architekta koń- czyła się na sporządzeniu projektu; odwrotnie – od tej chwili powinna ona wejść w bardziej odpowiedzialną fazę.

Pozytywne rezultaty aktywnego udziału autora w realizacji projektu widzimy na budowlach metra, kanału imienia Moskwy, Dnie- progesu, w pięknych gmachach mieszkalnych i charakterze społecz- ny. Doświadczenie czołowych pod tym względem architektów powin- no być szeroko rozpowszechnione na całą praktykę budownictwa przemysłowego. Odrozwanie architektów od konkretnych warunków

miejscu budowy przedadzi do błędnych planów konstrukcyjnych rozwiązań, do niewystarczającego wykorzystania miejscowych materiałów, do podłożenia budowy.

Zbyt mało uwagi jeszcze poświęca ię żądrości naszych biur projektowych i naukowo badawczych organizacji z przedsiębiorstwami czynnymi; nad wyraz rzadko sprawdza się i kontroluje jakość eksploatowanych gmachów i budowli i nie naświetla się w należytym stopniu możliwości ulepszenia ich eksploatacyjnych warunków. Projektanci winni zrozumieć, że bez sprawdzenia praktyczne sposobów architektonicznych i konstrukcyjnych rozwiązań gmachów i budowli projekty mogą okazać się niepożnowarzoteczowe.

Nie można oczekiwać zacnego ruchu naprzód, zadanego wzrostu umiejętności, jeżeli architekt żyje w oddziale od praktyki jeśli normy odrzane są od życia. Jako przykład takiego odrzania może służyć słaby udział architektów, projektujących przedsiębiorstwa metalurgiczne, w należytym rozwiązańu ścian w budynkach oddziałów martenowskich, w walcowniach i innych oddziałach obróbki na gorąco. Ciągle jeszcze pokutuje konserwatywne w swojej istocie rozwiązań tych ścian, obficie oszkłonych, łącz z nieprzemyślonym rozwiązańem kwestii otwieralności ram okiennych i wietrzenia pomieszczeń. Niedociągnięcie to powoduje często wybijanie drogiego szkła w lecie i szklenie na nowo ram okiennych jesienią. Analogicznych przykładów, w których architektoniczne rozwiązańe budynku nie odpowiada jego funkcjonalnemu przeznaczeniu i warunkom produkcji, można przytoczyć wiele. Ścisła żądrość z przedsiębiorstwami, zbadanie warunków ich pracy dają nam projektantom olbrzymią korzyść i przyczyniają się do dalszego podniesienia jakości architektury przemysłowej.

Za poważny brak organizacyjny, wpływający ujemnie na poziom architektoniczny i technicznej kultury projektowania, należy uważać rozdrobnienie organizacji projektowych. W samej tylko Moskwie można liczyć na setki biura projektów, obsługujące ludownictwo przemysłowe. Wiele z istniejących małych biur projektów, nie posiadających ani dostatecznie wykwalifikowanych architektów i inżynierów, ani doświadczenia w projektowaniu, daje projekty słabej jakości. Słabej jakości produkcji projekt-

wej sprzyja również słaba kontrola jakości projektów ze strony zleceniodawców.

Wyraźnie niedostateczne rozwinięcie jest praca teoretyczna co do rozwiązań podstawowych problemów architektury przemysłowej. Resortowe organizacje naukowo-badawcze zajęte są rozwiązywaniem swoich specyficznych zadań, a mianowicie tych, które dotyczą o kraj uteylitarnych zagadnień budownictwa przemysłowego w poszczególnych gałęziach gospodarstwa narodowego. Takimi zaś zagadnieniami, jak zasady planowania budynków przemysłowych, rozmieszczenie przedsiębiorstw w miastach i łączność między nimi, upowszechnienie doświadczeń architektonicznego planowania gmachów przemysłowych i budowli - urzędowe organizacje naukowo-badawcze nie zajmują się.

Nie lepiej przedstawia się sprawa i w naszych wyższych zakładach naukowych, gdzie prawie nie prowadzi się prac naukowo-badawczych nad architekturą przemysłową i gdzie do czasów ostatnich brak było ścisłego programu przygotowania architektów do budownictwa przemysłowego.

Zupełnie słuszne są narzekania pod adresem Akademii Architektury ZSRR, która w ciągu 15 lat swego istnienia nie prowadziła ani jednego choć trochę poważniejszego badania zagadnień architektury przemysłowej i nie pomaga budownictwu przemysłowemu. Taki sam zarzut można postawić i Związkowi Architektów Radzieckich, który do czasów ostatnich ignorował sprawy architektury i budownictwa przemysłowego, pomimo ich ogromnej wagi państwowej i znaczenia społecznego.

Ogromna skala budownictwa przemysłowego i to znaczenie, które ma ono dla wzmacniania potęgi naszej socjalistycznej ojczyzny i podniesienia narodowego dobrobytu, wymaga stałej i głębokiej czynności w stosunku do architektury przemysłowej.

Złożoność i różnorodność technicznych i artystycznych zadań w budownictwie przemysłowym zobowiązuje architektów i inżynierów-projectantów do stałej pracy nad podniesieniem swego ideowo-politycznego poziomu i zawodowych umiejętności. Twórczość działalności radzieckiego architekta przebiegać powinna w sta-

żej walce z ciasnym utylitaryzmem, z bezideowym formalizmem, z wszelkim wypaczeniem obrazu socjalistycznego przedsiębiorstwa przemysłowego.

W krąg twórczej działalności architektów trzeba szerzej włączyć zagadnienia oszczędności, ujednolicenia typów i uprzedmysłowienia budownictwa przemysłowego. Tylko w tym przypadku praca projektanta może być rzeczywiście pełnowartościową i odpowiadać tym wymaganiom, jakie stawiają partia, rząd i cały naród radziecki w stosunku do jakości architektury przemysłowej.

Tłum. T.R.

NARADA NAD ZAGADNIENIA MI ARCHITEKTURY W PRZEMYSŁE. ^{x)}

Od 10 do 13 kwietnia w "Centralnym Domu Architekta" odbyła się narada na temat architektury przemysłowej. W naradzie, zwołanej przez Związek Radzieckich Architektów ZSRR, wzięli udział przedstawiciele biur projektów i organizacji budowlanych Moskwy, Leningradu, Swierdłowska, Rostowa nad Donem, Nowosybirskiego, miast Ukrainy, Białorusi, Gruzji, Azerbejdżanu, Mołdawii, naukowcy z Akademii Architektury ZSRR oraz specjalisi róznych gałęzi socjalistycznego przemysłu.

Naradę otwierały rzeczywisty członek Akademii Architektury ZSRR, N. Kolli.

- Olbrzymie budownictwo przemysłowe, realizowane według planów, nakreślonych przez Wielkiego Stalina - powiedział N. Kolli - przekształciło oblicze naszej Ojczyzny. W gigantycznym budownictwie przemysłowym ucielesniona została wielka idea twórcza ustroju socjalistycznego. W tej różnorodnej twórczej działalności jedno z czołowych miejsc należy do radzieckich architektów, którzy wspólnie z inżynierami, naukowcami i budowniczymi pracują w biurach projektów, na budowach, przy budowie nowych miast przemysłowych. Radzieccy architekci i inżynierowie, konstruktorzy i budowniczowie, skutecznie opanowują najnowszą technikę budowlaną i stworzyli już nowe typy budowli przemysłowych. Najważniejszą zaletą radzieckiej architektury jest oparcie jej na założeniach wielkiej stalinowskiej troski o człowieka, o stworzenie jak najlepszych warunków wolnej pracy socjalistycznej.

Obecnie, w okresie olbrzymiego wzrostu powojennego budownictwa przemysłowego, stają przed architektami szczególnie skomplikowane i różnorodne zadania. Narada w sprawach architektury przemysłowej pomoże niewątpliwie do rozstrzygnięcia szeregu dojrzałych kwestii w tej szczególnie odpowiedzialnej gałęzi radzieckiego budownictwa i przyczyni się do wzrostu umiejętności i wzbogacenia doświadczenia naszych projektantów i budowniczych. Założeniem skutecznej pracy narady powinny być szeroko rozwinięte krytyka i samokrytyka naszej pracy. Należy wszech-

stronnie przeanalizować osiągnięcia i nieosiągnięcia w praktyce projektowania i budowania oraz wskazać drogę przewyciężenia słabych stron naszej działalności.

Z referatem na temat "Budownictwo przemysłowe a zadania architektów radzieckich" wystąpił viceminister budownictwa przedsiębiorstw przemysłu ciężkiego, I.A. Onufriew /zasadnicze tezy wykładu podaje ogłoszony w tym numerze artykuł I.Onufriewa/.

W pierwszym dniu narady uczestnicy wysłuchali również referatów G.Małkowa, kierownika trustu "Promstrojprojekt" i G. Orłowa, architekta trustu "Hydroenergoprojekt", o twórczej praktyce w dziedzinie projektowania budów przemysłowych.

Trust "Promstrojprojekt", obchodzący w tym roku 20-lecie swego istnienia - powiedział G. Małkow - był jednym z pionierów projektowania budownictwa przedsiębiorstw przemysłu ciężkiego w naszym kraju. Trust wykonuje zespołowe projekty budowy przedsiębiorstw przemysłowych, włącznie z projektami wszelkiego rodzaju ogrzewania i wentylacji, wodociągów i kanalizacji. Trust opracowuje generalne plany fabryk i projektuje organizację robót budowlanych, a dla przedsiębiorstw przemysłu ciężkiego wykonuje również projekty technologiczne.

Od samego początku swej pracy "Promstrojprojekt" poszedł drogą takiej organizacji projektowania, której istotną właściwością jest kierownicza rola architekta. Takie ujmowanie zagadnień pomogło trustowi wychować wielu pierwszorzędnych architektów, słusznie stojących faktycznie na czele w dziedzinie projektowania przedsiębiorstw przemysłowych.

Inną dodatnią stroną pracy "Promstrojprojektu" jest ściśła łączność z budownictwem, która szczególnie wzrosła się w latach powojennych.

W 1949 roku "Promstrojprojekt" przyszedł z techniczną pomocą 17-tu trustom budowlanym. 168 pracowników inżynierijno-technicznych tego biura projektów pracowało po dwa do czterech miesięcy bezpośrednio na budowach, pomagając budowniczym nie tylko w rozstrzyganiu zagadnień, związanych z projektem budowy, lecz i w organizacji samego procesu budowy.

G. Małkow szczegółowo omówił twórcze zadania architektury przemysłowej. Kierując się podstawowymi metodami sztuki radzieckiej - metodami socjalistycznego realizmu - architekt potrafią ostatecznie przewyściężyć i eklektyczne "zdobnice two", i przełytki konstruktywizmu, dające jeszcze niekiedy znać o sobie w projektach przemysłowych.

Architekci radzieccy - oświadczył G. Małkow - mogą i powinni stworzyć taką formę socjalistycznego przedsiębiorstwa, która będzie wyrazem piękna i radości twórczej pracy radzieckiego człowieka - budowniczego komunizmu.

Referat G. Orłowa był poświęcony zagadnieniom architektury elektrowni wodnych.

- W ciągu lat władzy radzieckiej - powiedział G. Orłow - w naszym kraju stworzono ogromną ilość potężnych zespołów elektrowni wodnych i ilość ich stale wzrasta.

Elektrownie wodne stanowią dla architekta nad wyraz ciekawy obiekt twórczości. Zazwyczaj węzeł elementów elektrowni wodnej składa się z zapory, budynku stacji, podstacji transformatorów i śluz. Z zespołemścielie inżynieryjnym związany jest szereg budowli o charakterze społecznym i dzielnica mieszkalna. Elektrownie wodne powstają w najbardziej różnorodnych warunkach naturalnych - w pobliżu miast /Dnieproges, Kamges/ w rejonach stepowych /system elektrowni wodnych na kanale Niewinomyskim/, w górzystych rejonach Kaukazu itp. Wszystko to daje architektowi i inżynierowi możliwość tworzenia malowniczych architektonicznie harmonijnych całości.

Wskazane wyżej szczegółowe właściwości elektrowni wodnych nadają im właśnie specjalną wagę architektoniczną. Są to budowle wielkie o charakterze monumentalnym i specyficznych cechach. Z tych powodów przy projektowaniu elektrowni wodnych jest szczególnie ważna współpraca inżynierów i architektów. Architekt winien brać czynny udział we wszystkich stadiach prac, poczynając od opracowania schematu planu generalnego, a kończąc na opracowaniu projektów poszczególnych budynków i ich części.

Przechodząc do kwestii ideowej i artystycznego wyrazu architektury elektrowni wodnych, G. Orłow podkreślił, że w wiek-

szości wypadków elektrownie wodne położone są w terenach otwartych, a tym samym są dobrze widoczne z dalekich odległości. Dlatego zagadnienie rozwiązań przestrzennego, rozwiązania planu generalnego, wzajemny stosunek poszczególnych budowli złożonego zespołu są nad wyraz ważne i od prawidłowego i udanego ich rozwiązania w dużym stopniu zależy pełnowartościowość architektury węzła wodnoenergetycznego. W szczególności otwarte przestrzenie, otaczające budowle elektrowni, przemawiają za dużymi wymiarami poszczególnych jej członów, zarówno pod względem kubatury jak i fasad budowli.

Bardzo skomplikowane i odpowiedzialne jest zagadnienie jednolitości architektonicznej różnych co do swego przeznaczenia budowli, należących do ogólnego zespołu elektrowni wodnej. Jak to już powiedziano wyżej, narówni z budowlami o czysto technicznym charakterze, jak tamte otwarte metalowe podstacje i śluz, należą do tego zespołu również obiekty, bliższe co do charakteru budynkom o nie technicznym przeznaczeniu. Do takich należy np. hala maszyn, hala obsługi, Architekt musi przewidzieć powstające przy rozwiązaniu architektonicznym przeciwnieństwa, zarówno w stosunku do poszczególnych budynków jak i całego zespołu.

Na wielu przykładach G. Orłowski wykazał, że w praktyce twórczej zachowały się jeszcze ślady wpływów konstruktywizmu i formalizmu. Architektura niektórych elektrowni wodnych pozbaiona jest artystycznego wyrazu. Niektórzy z architektów tworzą projekty, w których rozwiązania architektoniczne budowli przemysłowych, obfitując w zastosowane bez uzasadnienia "klasyczne" elementy, nadają tym budowlom archaiczny charakter.

Na zakończenie G. Orłowski omówił konieczność aktywnego udziału autorów projektów w realizacji ich twórczych koncepcji.

Drugi dzień narady rozpoczął odczyt naczelnego inżyniera trustu "Tekstylprojekt", A. Ogijewicza. Autor zaznajomił uczestników narady z twórczą praktyką jednego z najstarszych radzieckich biur projektów. Trust "Tekstylprojekt", liczący ponad tysiące pracowników inżynierijno-technicznych, wykonuje projekty kombinatów, fabryk i przedsiębiorstw dla wszystkich gałęzi przemysłu lekkiego.

Z referatem o nowych typach budowli przemysłowych wystąpił architekt N. Baguzow.

- Od nas, projektantów - oświadczył mówca - wymaga się, abyśmy dali budownictwu ^{przemysłowemu} projekty oszczędnych, długotrwałych, pięknych i wygodnych w eksploatacji budynków. Stosowane obecnie w masowym budownictwie przemysłowym typy budowli nie zawsze okazują się dostatecznie pełnowartościowe. Powstaje konieczność dalszego ich ulepszania, stworzenia w istocie nowych typów budowli przemysłowych, któreby w najszerszym zakresie zapakajały współczesne wymagania. W rozwiązaniu tego zadania wybitną rolę winni odegrać architekci, od których pracy zależy jakość rozwiązań architektoniczno-budowlanych w budownictwie przemysłowym. Należy podkreślić, że architekci, pracujący w dziedzinie projektowania budowli przemysłowych, tylko wtedy ^{mogą} stać na wysokości tego poważnego i odpowiedzialnego zadania, jeśli pokierują rzeczywiście projektowaniem i jeśli projektowanie budowli ~~jest~~ rzeczywiście twórczym procesem w pełnym znaczeniu tego słowa.

N. Baguzow wykazał na przykładach, wziętych z pracy KTIS Mintiażstroja, jak ogromne możliwości otwierają się przed biurami projektów i organizacjami naukowo-badawczymi w dziele tworzenia zupełnie nowych planowo-przestrzennych rozwiązań budowli przemysłowych, w oparciu o zastosowanie nowoczesnej techniki i zmierzających do dalszego podniesienia jakości i poziomu technicznego budownictwa przemysłowego w ZSRR.

Przeprowadzone przez sekcję architektury przemysłowej Leningradzkiego Związku Radzieckich Architektów badania szeregu budowli i przedsiębiorstw czynnych - oświadczył przedstawiciel Leningradzkiego Oddziału Związku Architektów Radzieckich, P. Tierechow - wykazały, że obok dużego postępu w pracy projektantów jest jeszcze wiele wad, cdbijających się ujemnie na jakości architektury fabryk i zakładów przemysłowych. Brak jeszcze należytego trybu w przebiegu studiowania i zatwierdzania projektów; naukowe organizacje architektoniczne biorą zbyt słaby udział w rozwiązywaniu zagadnień budownictwa przemysłowego. W Leningradzie brak jest wyższych zakładów naukowych, któreby przygotowywały kadry specjalistów w projektowaniu budowli przemysłowych. Bardzo wielu wybitnych architektów zupełnie nie zajmuje się projektowaniem i budownictwem przedsiębiorstw socjalistycznego przemysłu. Posiadane podręczniki i pomoce w

zakresie typowych rozwiązań architektonicznych części i elementów w znacznym stopniu są przestarzałe i wymagają gruntownego przerobienia i uzupełnienia.

Z referatem na temat "Fabryka i miasto" wystąpił prof. I. Nikołajew. Prelegent wskazał, że olbrzymi rozwój przemysłu socjalistycznego w miastach radzieckich spowodował gruntowne zmiany w ich wyglądzie. Przeważająca większość budowli przemysłowych rozmieszczona jest w bezpośrednim sąsiedztwie miast i tworzy z nimi jedną całość.

W ten sposób - mówił I. Nikołajew - fabryki weszły do największych miast, jako wynikający z natury rzeczy czynnik ekonomiczny i kulturalny. Fabryka stała się nie tylko miejscem

przodujących form socjalistycznej pracy, lecz także potężnym ogniskiem kultury, przewodnikiem czołowej socjalistycznej kultury. Przekonywujemy się o tym codziennie, obserwując kipiące i wielostronne życie naszej wspaniałej klasy robotniczej i pracującej inteligencji miejskiej. Wokół fabryki wyrastażą z reguły parki, bulwary, asfaltowane drogi, sieć instytucji kulturalnych, zdrowotnych i wychowawczych. Wszystko to silnie wiąże fabrykę z miastem. Ludność miasta jest żywo zainteresowana w prawidłowym rozwiązaniu wzajemnych stosunków pomiędzy miastem a fabryką.

I. Nikołajew zaznajomił zebranych z prowadzonymi w kraju pracami, związanymi z ochroną ludności miast przed szkodliwymi wpływami przemysłu, zwalczaniem hałasu i gazów, przestawieniem kotłowni na paliwo gazowe itd. W pracach tych biorą czynny udział architekci, a w szczególności naczelní architekci miejscy, na których nłożono obowiązek regulacji budownictwa przemysłowego w miastach.

Ogromny rozmach budownictwa przemysłowego w ZSRR z całą ostrością wyrzuca problem przygotowania nowych wykwalifikowanych kadr architektów - specjalistów w dziedzinie projektowania przedsiębiorstw przemysłowych. Nad zagadnieniem tym zatrzymał się prof. A. Fisienko, który wystąpił na naradzie z referatem na temat pracy katedry architektury przemysłowej Leningradzkiego Instytutu Architektury.

Biorąc pod uwagę pilną potrzebę posiadania przez organizacje projektowe architektów specjalistów w dziedzinie budownictwa prze-

mysłowego - oświadczył A. Fisienko .. b. Komitet do Spraw Architektury przy Radzie Ministrów ZSRR jeszcze w roku 1946 zezwolił studentom Moskiewskiego Instytutu Architektury brać obiekty przemysłowe jako temat projektów dyplomowanych. Od tej chwili liczba absolwentów, specjalizujących się w tematyce przemysłowej, wzrasta z roku na rok. Jeśli w roku 1947 wydział architektury przemysłowej ukonczyły w Instytucie 4 osoby, to w roku bieżącym kończy Instytut 30 specjalistów w dziedzinie projektowania budowli przemysłowych.

Następnie A. Fisienko podkreślił, że historyczne uchwały KC WKP(b) odnośnie zagadnień ideologicznych, a także wytyczne Moskiewskiego Komitetu Partii co do pracy moskiewskiego Instytutu Architektury wywarły wielki wpływ na udoskonalenie procesu nauczania, na wzmocnienie pracy wychowawczej wśród studentów, na zbliżenie zadań naukowych do realnej praktyki.

Zarówno A. Fisienko w swoim referacie, jak i szereg uczestników narady w swoich wystąpieniach podkreślił, że Moskiewski Instytut Architektury nie wychowuje jeszcze dostatecznej liczby wykwalifikowanych specjalistów budownictwa przemysłowego. Uczestnicy dyskusji wskazywali również, że wystawione na urzędzonej z powodu narady wystawie prace szkolne dowodzą, że studenci nie poświęcają należnej uwagi zagadnieniom ekonomiki budowy ~~zakładów~~ i nie nauczyli się jeszcze prawidłowo opracowywać generalnych planów zakładów i fabryk.

W dyskusji nad wykładem I. Onufriewa wzięło udział 25 osób. W wystąpieniach swych uczestnicy narady poruszyli wiele ważnych twórczych i organizacyjnych zagadnień. Członek prezydium Zarządu Charkowskiego Oddziału Związku Architektów Radzieckich, towarzysz Chazanowski, mówił o konieczności zacieśnienia współpracy pomiędzy architektami a budowniczymi. Istniejąca obecnie w biurach projektów siatka plac i organizacja pracy nie stwarza jasnego bodźca do wykonywania przez architektów autorskiego nadzoru nad budową.

O olbrzymim rozmachu budownictwa przemysłowego na Uralu opowiedział uczestnikom narady architekt K. Nikulin /Swierdłowsk/.

Biura projektów w Swierdłowsku - powiedział Nikulin .. odczuwają ostry brak wykwalifikowanych architektów. Brak doświadczonych specjalistów odbija się na jakości architektury budo-

wanych przedsiębiorstw. Na przykład projektowanie i budowa Wysokogórskich Zakładów Wzbogacania Rud odbywało się bez udziału architekta. Również ekspertyza projektów budowli przemysłowych często przeprowadza się bez zainteresowania niż architektów.

W imieniu prezydium zarządu Związku Architektów Radzieckich ZSRR wystąpił na naradzie rzeczywisty członek Akademii Architektury ZSRR - S.Czernyszew.

Do tej pory jeszcze - powiedział S.Czernyszew - pokutuje opinia, że budownictwo przemysłowe nie daje rzekomo pola do twórczej pracy architekta i że architekt w tej dziedzinie nie jest potrzebny. Podobny sąd świadczy o osikowitym niezrozumieniu zadań architektury radzieckiej. Niedocenianiem

Niedocenianiem architektury przemysłowej - specjalnie ważnej gałęzi radzieckiego budownictwa - grzeszy, niestety, wiele organizacji architektonicznych, a w ich liczbie i Związek Architektów Radzieckich.

S.Czernyszew wezwał radzieckich architektów do walki o organiczne ziązanie budownictwa przemysłowego z planowaniem miasta, o prawidłowe rozmieszczenie budynków fabrycznych w terenie, o zwartą i celową zabudowę terenów fabrycznych, kulturalne ich urządzenie i zazielenienie, o wysoką jakość pod względem architektonicznym i artystycznym budynków fabrycznych, o śmiałe stosowanie w budownictwie najbardziej przodującej techniki przemysłowej.

Na naradzie wystąpił zastępca ministra budownictwa miejskiego, W.Burgman, który podkreślił, że do chwili obecnej architekci nie zajęli jeszcze należnego im z prawa kierownicze go miejsca, jakie powinni byli zająć w dziele projektowania przedsiębiorstw przemysłowych. Ogromne i różnorodne doświadczenie, nagromadzone w procesie projektowania i budowy fabryk i zakładów w kraju rad, jest zupełnie niedostatecznie wykorzystywane. Brak jest do tej pory techniczno-ekonomicznych normatywów, koniecznych przy opracowywaniu rozwiązań architektoniczno-planistycznych, które powinny wpłynąć na polepszenie jakości i potanienie budowy przedsiębiorstw przemysłowych.

Dużą odpowiedzialność za wytworzoną sytuację - powiedział W. Burgman - ponosi Akademia Architektury ZSRR, która sama uważa się do rozwiązywania zagadnień z dziedziny architektury przemysłowej. Któż, jak nie Akademia z jej instytutami, gdzie pracują setki architektów i inżynierów, powinna pomóc biurom projektów i budowlnym organizacjom w rozwiązywaniu wielu skomplikowanych zagadnień, związanych z obniżeniem kosztów budownictwa przemysłowego. Akademia powinna w najbliższym czasie zajęć się rozwiązyaniem tak poważnych zagadnień, jak zasady planowania zespołów przedsiębiorstw przemysłowych poza miastem i w rejonach podmiejskich, powiększenia i połączenia oddziałów fabrycznych, zwartości z budowy, racjonalnego rozmieszczenia gospodarczych i pomocniczych pomieszczeń, opracowania progresywnych normatywów i wskaźników. Jednym z najważniejszych zadań Akademii jest upowszechnienie olbrzymiego doświadczenia, nagromadzonego przez organizacje projektowe. Należy przy tym nie tylko upowszechnić doświadczenie projektowania, ale i sprawdzić na budowie i w toku eksploatacji przedsiębiorstwa, czy słusznie rozwiązano zadanie projektu.

W. Jazykow /Charków/ w swoim wystąpieniu przytoczył szereg przykładów, świadczących o poważnych wadach pracy organizacji projektowych. Wielu architektów nie zna warunków eksploatacji budynków przemysłowych, skutkiem czego opracowuje projekty po "akademicku", nie sprawdzając ich praktycznie.

Z dużym zainteresowaniem uczestnicy narady wysłuchali przemówienia naczelnego architekta miasta Sumgaita, E. Dołuchanowej, która mówiąc o budownictwie przemysłowym w najmłodszym z miast Azerbajdżańskiej SRR.

Analizując projekty budowanych w Sumgaicie przedsiębiorstw, E. Dołuchanowa poddała krytyce projekt jednej z fabryk, której budynki wyglądają jak ponure pudełka. Jako przykład dodatni E. Dołuchanowa przytoczyła projekt walcowni rur, którego autorzy potrafili przy pomocy prostych i zwiędłych metod, wykorzystując w sposób krytyczny formy narodowego budownictwa azerbajdżańskiego, stworzyć żywy artystyczny obraz radzieckiego budownictwa przemysłowego.

W dyskusji brali również udział S. Skoblikow /Nowosybirsk/, A. Lubnia /Przemysł Hydrauliczny/, rzeczywisty członek Akademii

Architektury ZSRR I. Rudniew, naczelnny inżynier Hiproawiapromu A. Korotkow, B. Kulikow /Leningrad/, F. Baskow /"Tieploelektroprojekt"/, I. Folkman /Uzbecka SRR/, rzeczywisty członek Akademii Architektury ZSRR B. Jofan, przewodniczący sekcji architektury przemysłowej Z. A. R. ZSRR E. Popow, J. Letawin /Hydracenergoprojekt/, tow. Gułua /Gruzińska SRR/, naczelný architekt "Proenergoprojektu" G. Michajłow, S. Dż. /Rostow n/Donem/ i inni.

Uczestnicy narady podkreślali, że w niektórych organizacjach projektowych zakończyła się wadliwa praktyka powoływanego architekta dopiero ku końcowi prac nad projektem, przez co działalność jego sprowadza się w zasadzie do nadania tak zwanej "formy architektonicznej" danej budowli,

Projektowanie budowli przemysłowych - oświadczył W. Popow .. jest pracą zespołową, w której architekt powinien odgrywać kierowniczą rolę. Tylko po głębokim przestudiowaniu technologicznych właściwości budowanego przedsiębiorstwa, architekt w ścisłej współpracy z technologiem i inżynierem może prawidłowo rozwiązać postawione mu zadanie.

Na naradzie przytoczono szereg ujemnych przykładów ujęcia przez architektów projektowania przedsiębiorstw przemysłowych jedynie od strony "niedania formy". Na wystąpienie zorganizowanej z okazji narady pokazano dwa warianty projektu browaru w Stalinogradzie; w tym niewielkim budynku zaprojektowano monumentalne cokoły, dwudziestometrowe żuki, ozdobne gzymsy, baszty z wrotami i bez wrót. W innym projekcie takiegoż browaru dla Turkmenii wprowadzono bogato malowane fryzy obramujące strzeliste żuki międzynarodowe.

Walka z ujemnymi zjawiskami w architekturze przemysłowej prowadzona jest jeszcze nie dość uporczywie. ~~żeby~~ to podkreśli uczestnicy narady, większa część winy spada na Związek Architektów Radzieckich, który do ostatnich czasów trzymał się na uboczu od praktyki budownictwa przemysłowego. Sekcja architektury przemysłowej przy Związku Architektów Radzieckich ZSRR do ostatnich czasów pracowała słabo.

Tymczasem doświadczenia z pracy Leningradzkiego Oddziału Związku Architektów Radzieckich wykazują, że twórcza organizacja architektów może odegrać poważną rolę w dziele polepszenia

jakości budownictwa przemysłowego. Jak to zakończył F. Terechow, stworzono przy leningradzkim oddziale Związku Radę konsultatywno-techniczną, udzielającą systematycznej pomocy architektom, inżynierom i robotnikom budowlanym co do wszystkich zagadnień ich praktycznej działalności w dziedzinie budownictwa przemysłowego. Taka przyjazna współpraca architektów z budowniczymi sprzyja ulepszaniu jakości projektowania i budownictwa. Dobrą inicjatywę przejął Leningradzki Oddział Związku, przystępując do wydawania informacyjno-technicznych biuletynów, naświetlających praktykę projektowania i budowy fabryk i zakładów.

Uczestnicy konferencji wysunęli szereg konkretnych wniosków zmierzających do ulepszenia działalności biur projektów i poszczególnych architektów, pracujących w dziedzinie budownictwa przemysłowego. W szczególności, wielu mówców zwracało uwagę na konieczność organizowania corocznych konkursów na najlepszy projekt budowli przemysłowej. W planach prac naukowych więcej miejsce winny znaleźć tematy związane z budownictwem przemysłowym. Do projektowania budowli przemysłowych należy przyciągać najpoważniejszych mistrzów architektury. Związek Architektów Radzieckich musi zwrócić większą uwagę na podwyższenie kwalifikacji architektów, opracowujących projekty przedsiębiorstw socjalistycznego przemysłu.

Związek Architektów Radzieckich przejął zdrową inicjatywę, zwołując naradę do spraw architektury przemysłowej. Twórcza wymiana doświadczeń z pracy, wystąpienia architektów z dalekich kresów, wystawa prac biur projektów, rzeczowa, zasadnicza krytyka wad praktyki architektonicznej - wszystko to niewątpliwie może podnieść jakość architektury przemysłowej na wyższy stopień. Lecz jest to tylko początek wielkiej i odpowiedzialnej pracy, jaką twórcza organizacja architektów powinna pełnić i w przyszłości. Należy osiągnąć taki stan rzeczy, aby w Związku Architektów Radzieckich zorganizowano systematyczne omawianie i analizę projektów nowych fabryk i zakładów oraz dyskusję na temat najważniejszych twórczych problemów architektury przemysłowej.

